

Bemærkninger til Hr. cand. polit. & juris Traps foranstaaende Betragtninger.

Af

V. Falbe Hansen.

Naar man søger at omstyrte en Grundsætning, der er trængt saa dybt ned i Sindene og er bleven saa almindelig anerkendt som den, at „Skatterne bør fordeles efter Skatteevnen,“ saa kan man ikke vente strax at trænge igennem med sin afvigende Mening, selv om Argumenterne for den ere nok saa gode. Jeg er da heller ikke bleven forundret over den Modstand, min Opfattelse har mødt hos Hr. Trap, jeg har snarest en Følelse af Tilfredshed ved, at han i saa høj Grad, som Tilfældet er, har forladt det gamle Standpunkt »Evnetheorien«.

Den gamle Grundsætning var: „Skatterne skulle fordeles paa Borgerne efter deres Skatteevne.“

Der indeholdes heri to Sætninger; den ene, at det er Borgerne, der skal betale; den anden, at de skulle betale efter deres Evne. Den første af disse Sætninger har Hr. Trap, hvis jeg forstaar ham rigtigt, indrømmet er forkert, og han er gaaet over til min Anskuelse, at Skat bør betales af alle de

Personer, der har Nytte af Staten eller Kommunen. Det vil sige: Skat bør betales af alle, der bo i Staten eller Kommunen, og af alle, der bo udenfor dem, forsaavidt de have Indtægt fra dem, have et Erhverv, en Indtægtskilde i dem. At Hr. Trap erkender dette, er en meget stor Indrømmelse til Nyttetheorien. Det er en Indrømmelse af Hovedpunktet i den hele Sag, thi det er paa dette Punkt, at den praktiske Hovedforskkel mellem „Evnetheorien“ og „Nyttetheorien“ kommer frem. Men paa dette Punkt er ogsaa „Evnetheoriens“ Forkerthed i høj Grad indlysende, Praxis har slaaende godtgjort dens Uholdbarhed, og vore egne Erfaringer vise det. Det er nemlig „Evnetheorien“, der har ledet vort kommunale Skattevæsen ind i det Uføre, hvori det for Tiden befinder sig, og som man nu søger at komme ud over ved den saakaldte „interkommunale Beskatning“. Efter den i 1860erne herskende „Evnetheori“ skulde jo de kommunale Skatter svares af Kommunens Borgere i Forhold til deres Evne, og denne Theori førte til, at man mere og mere ledede den kommunale Skattebyrde over til kun at hvile paa Beboerne (kfr. især L. 19. Febr. 1861 og L. 11. Febr. 1863), medens tidligere den kommunale Skattebyrde overvejende var lignet efter Nyttetheorien og derfor lagt paa Indkomstkilderne i Kommunerne. Og det er denne Forandring, der gradvis er foregaaet i de sidste 30 Aar og som har medført den Forvirring i vor kommunale Beskatning, som man nu ligger og drages med, og den skyldes den Omstændighed, at „Skatteevnetheorien“ forvirrede vore Lovgiveres sunde Sans.

At „Skatteevnetheorien“ er uholdbar som Grund-

lag for Afgørelsen af, hvem der skal betale Skat til Stat og Kommune og for den interkommunale og internationale Fordeling af Skatterne og at man her bør anvende „Nyttetheorien“, tør vel altsaa betragtes som anerkendt. Men heri ligger et vægtigt Argument for, at „Nyttetheorien“ ogsaa bør følges ved Afgørelsen af, hvorledes Skatterne bør fordeles mellem de enkelte Skatteydere. Og over for Hr. Trap bestyrkes dette endnu mere derved, at han anerkender, at ved en Mængde Skatter bør man anvende „Nyttetheorien“ ogsaa for Fordelingen mellem de enkelte Skatteydere; det er kun ved de Skatter, hvis Udbytte skal anvendes til at dække de „collective Statsudgifter“, at han mener, at man bør anvende „Evnetheorien“ som Fordelingsnorm. Dette Standpunkt er rationelt uholdbart, thi man kan ikke saaledes springe fra Standpunkt til Standpunkt, alt eftersom det passer en. Enten er det ene Princip det rigtige, eller det andet er det. En Skiften Standpunkt som den Hr. Trap foretager, vilde kun være berettiget, hvis Nytteprincipets Anvendelse overfor de collective Statsudgifter var umuligt i Praxis, men det er jo ikke Tilfældet. naar man blot over for de collective Udgifter anvender et collectivt Udtryk for Nytten, og dette collective Udtryk er Indkomsten. Fra „Nyttetheorien“ kommer man derved til det Resultat at den væsentligste Del af Statsskatterne bør fordeles efter Indkomsten; men naar man gaar ud fra „Evnetheorien“, saa ved man ikke hvad man kommer til, thi ikke alene Udtrykket, men ogsaa Begrebet „Evne“ er i høj Grad vagt og individuelt; den ene kommer til, at Indkomsten er Udtryk for „Evnen“,

den anden bl. a. Hr. Trap kommer til noget helt andet og derfra meget forskelligt (nemlig „den sociale Evne“).

Gaar man ud fra den almindelige, saakaldte „Offertheori“ o: den Theori, der opstiller, at Skatterne skulle fordeles saaledes, at de medføre det samme Offer for alle, udøve et lige Tryk paa alle, saa kommer man med nødvendig Konsekvens til det Resultat, at Beskatning efter „Evne“ bliver en ligefrem socialistisk eller kommunistisk Skattefordeling, ved hvilken Staten ved sine Skatter tager alt, hvad der overstiger en vis Indtægt; jeg har nærmere paavist dette i min Finansvidenskab.

Hr. Trap udtaler (S. 403), at min Kritik af „Evnetheorien“ er skarp og rigtig, for saa vidt denne Theori begrundes saaledes som af mig forudsat (nemlig som Theorien om „at alle Skatter skulle medføre det samme Offer, udøve et lige Tryk paa alle“ den saakaldte „Offertheori“ eller „Lighedstheori“) og han erkender, at denne Kritik har sin berettigede Adresse. Men dertil bør gøres den Tilføjelse, at denne „Adresse“ er meget vid, thi den omfatter de fleste finansvidenskabelige Systemer, der overhovedet giver sig af med at give en theoretisk Begrundelse af Skatteevnetheorien. Der er imidlertid adskillige Forfattere, der ikke hylde denne Begrundelse og Opfattelse af Evnetheorien, og deriblandt nævner Hr. Trap den bekendte berlinske Professor Wagner. Imod Wagners Skattetheori indvender jeg bl. a. det, som Hr. Trap selv udsiger om den, (S. 404), at den hviler paa et „ethisk Postulat, som ikke lader sig logisk begrunde.“ Men min Hovedindvending mod Wag-

ners Skattetheori er den, at den er saa løs og ubestemt, at man kan faa en hvilken som helst Beskatningsform til at passe ind i den; thi man kommer jo, som det ogsaa erkendes, til det Resultat, at Afgørelsen af, hvorledes Skatterne bør fordeles, skal være „afhængig af den til enhver Tid fremherskende ethiske sociale Vurdering, der er underkastet en stadig Udvikling.“ Men herved er jo ethvert Princip for Skattefordelingen opgivet, herved er det erklæret, at naar den almindelige Mening i Samfundet, „den sociale Opfattelse i Nutiden“ forandrer sig, saa forandrer ogsaa Retten sig, alt hvad der vedtages skal altsaa eo ipso være retfærdigt og i Overensstemmelse med Theorien. Herimod indvendes, at der er temmelig snevre Grænser for „den sociale Opfattelses“ Svingninger, men Rigtigheden heraf kan jeg ikke erkende, tværtimod, og især gælder dette, naar man ved „Skatteevne“ ikke forstaar virkelig absolut Evne, men, som Hr. Trap vil, „relativ, social Evne,“ saaledes at der skal tages Hensyn til de sociale Fordringer, som stilles til en Person, saa at f. Ex. en Indtægt af 2000 Kr. for en Familie af 4 Personer repræsenterer en forskellig „Skatteevne“ for en Husmand og for en Herremand, for en Haandværker og en Grosserer, eller en Arbejder og en Embedsmand. Herved bliver jo al Begrænsning udvisket, alt overgives til den vildeste og mest vexlende Vilkaarlighed. Det erkendes da ogsaa, at det konsekvent vilde føre til at „lade Skatten opsluge alt udover et vist beskedent Minimum, eller hvad Statsmagten anerkendte for en passende Indtægt efter den paagældende Skatteborgers hele sociale

Milieu.“ Ja det er netop Konsekvensen, hvad jeg jo ogsaa har fremhævet. Nu mener ganske vist Hr. Trap, at en saadan Skattefordeling alligevel ikke vilde blive gennemført, fordi „den vilde støde sammen med andre for Samfundet meget vigtige ja aldeles nødvendige Hensyn“, bl. a. paa Hensynet til Velgørenhed og vedvarende Formuedannelse. Men naar „den herskende sociale Opfattelse“ forandrer sig, saa eksisterer denne Grænse jo ikke. Naar f. Ex. i en Kommune en radikal demokratisk Retning faar Magten i Bestyrelsen og forandrer Beskatningen, saaledes at den ved Skatten tager al Indtægt, der overskrider et vist Beløb af Indtægt f. Ex. over 2000 Kr. aarlig, saa er det efter denne Theori retfærdigt, og stemmende med det rette Skatteprincip, thi det er stemmende med den i Kommunen gældende „sociale Opfattelse“ med den „fremherskende ethisk sociale Vurdering, der er underkastet en vis Udvikling“. Og det vilde ligeledes være retfærdigt, naar i en anden Kommune, hvor en stærk aristokratisk Reaktion var kommen til Magten, Beskatningen ordnes saaledes, at den hviler lige paa alle uden Hensyn til Indtægten, f. Ex. i Form af Kopskatter eller af Forbrugsafgifter paa Nødvendighedsgenstande. Et saadant Princip er jo en fuldstændig Opgiven af alt Princip. Man vil maaske forsvare dette Standpunkt med at sige, at i det virkelige Liv er det jo dog Majoriteten og dens „ethisk sociale Vurdering“ der bliver det afgørende. Ja vel, men Videnskaben bør ikke stille sig saaledes, den bør undersøge, hvad der er det rette Princip, og søge at paavirke, at bestemme den »ethisk sociale Opfattelse“, og man bør

ikke forud opgive Ævret og sige til Folket og til de Regerende, at alt hvad de til enhver Tid maatte finde for godt at vedtage ogsaa er principielt theoretisk berettiget.

Det vilde blive for vidtløftigt, om jeg paa dette Sted vilde komme nærmere ind paa Kritiken af den gamle almindelige Evnetheori, jeg maa nøjes med at henvise til Fremstillingen i min Finansvidenskab. Derimod vil jeg kortelig berøre de Indvendinger, Hr. Trap fremsætter mod den af mig forfægtede „Nytte-theori“.

Jeg kommer ud fra denne Theori til det Resultat, at Skatterne for den overvejende Del bør fordeles i Forhold til den „fri Indtægt“ \propto i Forhold til den samlede Nettoindtægt med Fradrag af det absolut nødvendige Existensminimum. Hr. Trap mener, at jeg fra mit Udgangspunkt maatte komme til det Resultat, at Skatterne blev progressive nedad, saa at de blev højest paa de ubemidlede Klasser, fordi det er dem, der har vundet mest ved Staten. Han støtter det ved en Henvisning til Tilstandene i Middelalderen. Jeg vil dertil svare, at hverken han eller jeg eller nogen anden véd tilstrækkeligt om de ubemidlede Klassers økonomiske Tilstande i Middelalderen, der er de mest modsatte Meninger om den Ting; og selv om man vidste noget, laa der intet Bevis heri. Man maa gaa ud fra den nu bestaaende Tilstand, og da maa det selvfølgelig erkendes, at de ubemidlede Klasser ikke har saa meget økonomisk Gavn af Staten som de velstaaende, og at hvis Staten og dermed Kulturen toges bort, vilde de velstaaende Klasser derved lide et større økonomisk Tab end de

fattige Klasser. Dette er saa selvindlysende, at jeg ikke forstaar, at der overhovedet kan rejses Tvivl herom.

Uden Stat vilde al Kultur være umulig, alle vilde i økonomisk Henseende kun have et Minimum af Velstand; alt hvad enhver Person nu har i Velstand udover dette Minimum skyldes altsaa direkte eller indirekte Staten, og det er i Forhold dertil at Skat bør betales, altsaa i Forhold til „den fri Indtægt“ \propto : Indtægten udover Existensminimum.

En anden Indvending som Hr. Trap fremkommer med mod „Nyttetheorien“ støtter han paa, at denne, naar den fastholdes, aldeles konsekvent, nu og da, paa sideordnede, mindre vigtige Punkter kan føre til Resultater, der neppe kan anerkendes for heldige. Men den samme Indvending kan jo anføres mod ethvert Princip. Selvfølgelig maa der i saadanne Tilfælde kunne gøres Undtagelser. Dette har jeg ogsaa udtalt i min Finansvidenskab bl. a. S. 138—139. Den Indvending, at man ud fra „Nytteprincippet“ ikke skulde kunne tage Hensyn til Familiens Størrelse og overhovedet til de Momenter, der ligge til Grund for vor kommunale „Formue og Lejlighedsskat“, beror paa en Misforstaaelse, jeg kan i saa Henseende henvise til min Finansvidenskab S. 311 og S. 325. Misforstaaelsen turde skyldes delvis den Omstændighed, at Hr. Trap maaske lægger mere ind i „Formue og Lejlighedsskattens“ Princip, end der ligger deri, og den skyldes tillige, at han synes at mene, at naar man hævder „Nytteprincippet“, saa skal det absolut anvendes til sine yderste Konsekvenser uden paa noget som helst Punkt at krydses og modificeres

af andre Hensyn; medens, naar man hævder „Evneprincipet“ saa skal man have Lov til at fravige dette naar som helst og i videste Omfang.

Det Resultat, hvortil man kommer ud fra „Nytte-theoriens“ Synspunkt, er det samme som det, hvortil mange Forfattere kommer, der gaar ud fra „Evnetheorien“ nemlig, at Skatterne skulle fordeles i Forhold til Indkomsten dog med en svag og moderat Progression. Det er ogsaa dette Resultat, hvortil den sunde Fornuft kommer ved sin umiddelbare Opfattelse af Sagen. Forskellen er denne:

1. At jeg ikke kan erkende, at man ud fra „Evnetheorien“ kan komme til et saadant Resultat, efter min Mening maa „Evnetheorien“ føre til en Progression, der tager alt udover en vis Indtægt, og denne Konsekvens er ikke en blot „sproglogisk“ men en reel. Overfor Socialdemokraternes Fordring om en høj Progression staar Evnetheoriens Tilhængere aldeles blottede for finansvidenskabelige Argumenter; de kunne kun sige, at den socialdemokratiske, logisk rigtige Argumentation, ud fra Evnetheorien fører til et efter deres Opfattelse uheldigt nationaløkonomisk Resultat; men hertil kan Socialdemokraterne med Rette sige, at efter deres Mening er dette Resultat heldigt. Tilhængerne af Evnetheorien kunne end ikke angive noget som helst Holdepunkt, nogen som helst Grænse, hvor Progressionen efter deres Mening bør holde op.

2. Den anden Forskel er den, at Evnetheoriens Tilhængere ikke kunne begrunde forskellige Skatter, som de dog maa erkende for heldige og retfærdige f. Ex. Skatter paa Monopoler, Privilegier og Kon-

junkturgevinster, og at de ikke kunne begrunde Fordelingen af Skatterne mellem Stat og Kommune. Ud fra Evnetheorien kan man heller ikke begrunde, hvem der bør betale Skat og hvorfor Personer, der drive Næring i en Kommune uden at bo i den, dog bør betale en Del af Kommunens Skatter. De staa aldeles raadløse over for det hele interkommunale eller internationale Skattespørgsmaal, den Grundsætning „Enhver Borger bør betale Skat i Forhold til sin Skatteevne“ lærer dem intet herom.

Jeg er enig med Hr. Trap i, at man ikke bør hænge saaledes i Principerne, at man vil føre dem igennem til deres yderste Konsekvens, selv om de føre til et skadeligt Resultat, der bør kunne ske Afvigelser og Undtagelser. Men det er uheldigt, naar et Princip, saaledes som »Evnetheoriens« paa selve det centrale Punkt, nemlig Skatteskalaen, om den skal være Progression eller ej, fører til Resultater, der vilde omstyrte den bestaaende Samfundsordning. Og naar man paa dette Hovedpunkt vil fravige »Evnetheoriens« og heller ikke vil følge den ved Spørgsmaalene om Skatternes Fordeling mellem Landene og Kommunerne og heller ikke hvor den offentlige Virksomhed har enkelte Personer eller bestemte Samfundsklasser for Øje, saa ser jeg ikke, at der er blevet synderligt af den hele Theori tilbage.
